

B.ED

Question Paper

Semester –1st

December -2015

2018
CC = B 4.1228

①
Total Pages : 4

PC-171/N

P-8/2115

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE IN EDUCATION – I
(Semester-I)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : Attempt *five* questions in all, selecting *two* questions each from Section A and Section B. Question No. IX from Section C is compulsory.

SECTION – A

- I. Define Philosophy. Describe its nature. What is the scope of Axiology ? 5+2+3
- II. Give any one comprehensive definition of Education. Discuss nature and scope of education in its light. 4+3+3
- III. What do Education and Philosophy give and take from each other ? 10
- IV. Give main thoughts of the Philosophy of Pragmatism. How does it influence Educational Thought and Practice ? 4+6

SECTION – B

- V. Give in detail the Educational Philosophy of J. Krishnamurthy. 10

171-N/14,010/HHH/994

[P.T.O.]

(2)

VI. Discuss briefly the Educational Aims listed by Kothari Commission. 10

VII. Discuss briefly the Educational Aims listed by National Policy of Education (1986). 10

VIII. Define Values. Give their kinds with examples. Draw a contrast between Traditional and Modern values in Education. 2+3+5

SECTION - C

IX. Write short answers in about 75 words each :

(a) Define Epistemology.

(b) Define Metaphysics.

(c) What are the main aims of Education according to Idealism ?

(d) Give main features of Realist Philosophy of Education.

(e) How did Naturalism influence Education ?

(f) Give Swami Vivekananda's view on Education.

(g) Give concept of 'Vidya' as given by Guru Nanak Dev Ji.

(h) What is the relevance of Value Education ?

(i) Give in brief the main features of Shantiniketan.

(j) What is the Hierarchy of Values ? Illustrate with examples. (3×10=30)

(3)

16/10/2015

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਭਾਗ A ਅਤੇ ਭਾਗ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਭਾਗ C (ਪ੍ਰਸ਼ਨ IX) ਸਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ-A

- I. ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
ਮੁੱਲ-ਮੀਮਾਂਸਾ ਦਾ ਕੀ ਖੇਤਰ ਹੈ ? 5+2+3
- II. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4+3+3
- III. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ? 10
- IV. ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸੋ। ਇਹ ਵਿਦਿਅਕ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ? 4+6

ਭਾਗ-B

- V. ਜੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਥੀ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 10
- VI. ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- VII. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ (1986) ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

[P.T.O.]

VIII. ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਦਸੋ। ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਰਾਗਤ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਸੋ।

2+3+5

ਭਾਗ-C

IX. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 75 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

- (a) ਗਿਆਨ-ਮੀਮਾਂਸਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (b) ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (c) ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ?
- (d) ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਸੋ।
- (e) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
- (f) ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਸਿਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਸੋ।
- (g) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਿਦਿਆ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਾਰੇ ਦਸੋ।
- (h) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਕੀ ਸਬੰਧਤਾ ਹੈ ?
- (i) ਸ਼ਾਂਤੀਨਿਕੇਤਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
- (j) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(3×10=30)

Roll No.

Total Pages : 4

CC : B 4.1228

172/N

P-8/2115

UNDERSTANDING THE LEARNER

Paper-II

Sem.-I

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : Attempt **two** questions each from Section A and B Each question carrying 10 marks. Section C is compulsory having 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Explain the concept and importance of Educational psychology. 10
2. Discuss the influence of heredity and environment on growth and development of a child. 10
3. What are the characteristics of Emotional and Moral development of Indian adolescents? What problems do they face? 10
4. Discuss the role of community and Mass media in development of Social and cognitive aspects of adolescents. 10

172/N/504/W/14,010

[P. T. O.

6

SECTION—B

5. What is the concept of individual differences? Discuss its causes and implications. 10
6. What is Intelligence? How has Thurstone described intelligence? 10
7. Discuss the process of learning and factors affecting it. 10
8. Describe the different types of learners with special needs. Also suggest educational programmes for them. 10

SECTION—C

9. Write short notes on the following : $10 \times 3 = 30$
 - (i) Types of motivation.
 - (ii) Trial and Error theory of Learning.
 - (iii) Classical conditioning theory in brief.
 - (iv) Gardner's view point on intelligence.
 - (v) Limitations of intelligence tests.
 - (vi) Role of school in cognitive development of adolescents.
 - (vii) Meaning of growth and development.
 - (viii) Scope of educational psychology.

(7)

18/04/2015

(ix) Moral development of adolescents.

(x) Spearman's viewpoint about intelligence.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਗ C ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ 3 ਅੰਕ ਦੇ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਵਿਦਿਅਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
2. ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
3. ਭਾਰਤੀ ਗਭਰੇਟਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ? 10
4. ਗਭਰੇਟਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਬੌਧਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁਦਾਇ ਅਤੇ ਮਾਸ-ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

5. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਅੜਚਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
6. ਬੁੱਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਥਰਸਟੋਨ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ? 10

7. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
8. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਅਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ
ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਅਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਵੀ
ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ। 10

ਭਾਗ—C

9. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

10×3=30

- (i) ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (ii) ਸਿੱਖਣ ਦਾ Trial and Error ਸਿਧਾਂਤ।
- (iii) Classical conditioning ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਿਉ।
- (iv) ਗਾਰਡਨਰ ਦੇ ਬੁੱਧੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ।
- (v) ਬੁੱਧੀ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ।
- (vi) ਗਭਰੇਟਾਂ ਦੇ ਬੌਧਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (vii) ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਰਥ।
- (viii) ਵਿਦਿਅਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਖੇਤਰ।
- (ix) ਗਭਰੇਟਾਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ।
- (x) ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦਾ ਬੁੱਧੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ।

9

Roll No.

Total Pages : 4

B : 4.1228

173/N

P-8/2115

TEACHING LEARNING PROCESS

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What is the concept and nature of Teaching ? State the maxims of teaching.
2. How are teacher and learner related from behaviourist point of view ?
3. Explain the need to create a flexible plan for teaching. What are the different ways of Planning for teaching ?
4. Differentiate between the cognitivistic and constructivist perspectives on role of teacher.

SECTION—B

5. Explain concept of teaching styles and discuss their impact on Classroom Environment.

173/N/568/W/14,010

[P. T. O.]

13

6. How does knowledge of learning styles of students help the teacher ?
7. What do you understand by Learning Environment? Why is it important to plan learning spaces ?
8. Describe how can concepts be taught in diverse classrooms.

SECTION—C

9. Answer in brief :

- (i) What are characteristics of Teaching ?
- (ii) State the principles of Teaching.
- (iii) Differentiate between Thematic and Integrated Planning for Teaching.
- (iv) What is the relationship between Teaching and Learning ?
- (v) What is Taxonomy of objectives for Planning lessons ?
- (vi) What is Cognitivism ?
- (vii) What are different Learning styles ?
- (viii) Define Teaching styles.
- (ix) What is Exposition ?
- (x) What are advantages of teaching through discovery method ?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸੋ।
2. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਿਖਿਅਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ?
3. ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਲਚਕਦਾਰ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
4. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਬੋਧਵਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

5. ਅਧਿਆਪਨ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਣ-ਢੰਗਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ?

7. ਸਿੱਖਣ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਸਪੇਸ (Space) ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ?
8. ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?

ਭਾਗ—C

9. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
- (i) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ?
 - (ii) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਸੋ।
 - (iii) ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਗਤ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (iv) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?
 - (v) ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ?
 - (vi) ਬੋਧਵਾਦ ਕੀ ਹੈ?
 - (vii) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਣ ਢੰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
 - (viii) ਅਧਿਆਪਨ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
 - (ix) ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ (Exposition) ਕੀ ਹੈ?
 - (x) ਖੋਜ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ?

13

Roll No.

Total Pages : 2

CC : B 4.1228

174/N

P-8/2115

TEACHING OF ENGLISH—IV & V

[Opt. (i)]

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Differentiate between home language and school language. What is the role of mother tongue in learning the school language?
2. What is Communicative Approach? Discuss principles, merits and demerits of Communicative Approach.

SECTION—B

3. "Speaking comes in a natural sequence after listening". Explain giving techniques of developing speaking skill.

174/N/400/W/4510

[P. T. O.]

(M)

4. What is the difference between Intensive and Extensive Reading? Support your answer with relevant examples.

SECTION—C

5. Attempt all questions :

1. Write a short note on 'Role Playing' as a presentation skill.
2. Write short note on Letter and non-Letter methods of teaching reading.
3. Explain with an example the Inductive method of teaching grammar.
4. Discuss in brief the merits and demerits of Translation Method.
5. What is the use of Thesaurus in teaching of English.

Roll No.

Total Pages : 3

CC : B 4.1228

175/N

P-8/2115

TEACHING OF PUNJABI—IV & V

(Opt.—ii)

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਭਾਗ C ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਜਾਂ

2. ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+8

[P. T. O.]

175/N/610/W/7010

ਭਾਗ—B

3. ਵਾਚਨ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਵਧੇਰੇ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਤੇ ਕਿਉਂ? 2+8

ਜਾਂ

4. ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? 2+8

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
- (a) ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? 3
- (b) ਕੀ ਸਾਡੀ ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। 3
- (c) ਆਦਰਸ਼ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੇ ਗੁਣ ਲਿਖੋ। 3

17

(d) ਸ਼ਬਦ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਕਲਾ
ਕਿਵੇਂ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ
ਲਿਖੋ। 3

(e) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਬਦ
ਨੇਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਵੇਰਵੇ
ਦਿਓ। 3

Roll No.

Total Pages : 2

CC : B 4.1228

176/N

P-8/2115

TEACHING OF HINDI—IV & V

(Opt. iii)

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

नोट : प्रश्न पत्र के प्रथम दो भागों में से एक-एक प्रश्न अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक हैं। तीसरे भाग के सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक भाग के 3 अंक हैं।

भाग—क

1. क्या भाषा की उत्पत्ति से ही मानव सभ्यता की कहानी आरंभ होती है? संसार के भाषा वर्गों की चर्चा करें। 4,6
2. कोठारी शिक्षा कमीशन (1964-66) तथा राष्ट्रीय शिक्षा नीति (1986) में भाषा की स्थिति पर चर्चा करें। 5,5

भाग—ख

3. भाषा शिक्षण की किन्हीं दो प्रणालियों पर विस्तार सहित चर्चा करें। 5,5

[P. T. O.

176/N/401/W/4010

20

4. हिन्दी भाषा के महत्त्व पर प्रकाश डालते हुए भाषा शिक्षण के उद्देश्यों पर चर्चा करें।

3,7

भाग—ग

5. (1) भाषा और समाज में क्या संबंध है?
- (2) भाषा की स्थिति संविधान के किन-किन धाराओं में वर्णित है?
- (3) भाषा उच्चारण संबंधी चुनौतियों का संक्षेप वर्णन करें।
- (4) भाषा शिक्षण के सामान्य सूत्रों पर विचार करें।
- (5) राष्ट्रीय भाषा तथा अंतर्राष्ट्रीय भाषा के अंतर को स्पष्ट करें।

3×5=15

Roll No.

Total Pages : 3

CC : B 4.1228

179/N

P-8/2115

TEACHING OF SCIENCE—IV & V

(Opt. vi)

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Discuss in detail the Bloom's taxonomy of educational objectives for teaching science.
2. Explain various principles of science curriculum construction.

SECTION—B

3. What is the need and importance of a science text book? Critically analyse a science text book of any class of your state board.

[P. T. O.]

179/N/403/W/3010

22

4. As a science teacher what learning experiences would you like to provide to your students in the classroom.

SECTION—C

5. Write short notes :

- (a) Relationship of science and society
- (b) Need of pedagogical analysis in science teaching
- (c) Developing learner-centred curriculum in science
- (d) Qualities of a good science text book
- (e) Classification of teaching aids

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

3. ਇਕ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।

4. ਇਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਸਿੱਖਣ ਤਜਰਬੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰੋਗੇ?

ਭਾਗ—C

5. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (a) ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਬੰਧ
- (b) ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਕਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ
- (c) ਸਿਖਿਅਕ-ਕੇਂਦਰਤ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ
- (d) ਇਕ ਚੰਗੀ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣ
- (e) ਅਧਿਆਪਕ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ

PC-185/N**P-8/2115****TEACHING OF SOCIAL STUDIES – IV & V (xii)**
(Semester – I)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Unit A and Unit B.
Each question carries 10 marks. Unit C is compulsory consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

UNIT – A

- I. Explain the aims and objectives of teaching Social Studies in schools. What is the status of Social Studies in school curriculum ? 10
- II. What is the need of instructional planning in Social Studies ? Distinguish the procedure of Unit planning and Lesson planning. 10

UNIT – B

- III. "Social Studies teacher is an agent of social change."
Discuss the statement. 10
- IV. Differentiate between Projective and Non-projective teaching aids with examples. Explain the use of Graphs and Globe in teaching Social Studies. 10

[P.T.O.]

UNIT - C

V. Write short answers :

- (a) Social Studies as a core subject.
- (b) Correlational approach in Social Studies.
- (c) Major 5 essential qualities of Social Studies text-book.
- (d) Name various types of maps.
- (e) Need of Recapitulation in teaching a lesson.

(3×5=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਯੂਨਿਟ-A ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ-C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-A

- I. ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਦਾ ਕੀ ਰੁਤਬਾ ਹੈ ? 10
- II. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਯੂਨਿਟ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-B

- III. "ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਏਜੰਟ ਹੈ।" ਕਥਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- IV. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਤੇ ਅਣ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਂਥਾਂ ਅਤੇ ਗਲੋਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

[P.T.O.]

ਯੂਨਿਟ-C

V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

- (a) ਇੱਕ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ।
- (b) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
- (c) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਅਵਸ਼ਕ ਗੁਣ।
- (d) ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਸੋ।
- (e) ਇੱਕ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਈ ਦੀ ਲੋੜ।

(3×5=15)

CC = B 4.1228

Total Pages : 4

PC-188/N

P-8/2115

TEACHING OF POLITICAL SCIENCE – IV & V (xv)
(Semester-I)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and Section B carrying 10 marks each. Section C is compulsory consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION – A

- I. Define the term 'Political Science'. Explain its relationship with other school subjects. 10
- II. What do you mean by 'Curriculum'? Describe the principles of organising curriculum of Political Science in detail. 10

SECTION – B

- III. What do you mean by 'Political Science Text Book' ? What are the essential qualities of a good 'Political Science Text Book' ? 10
- IV. What are the meanings of Audio-Visual Aids ? Explain the use of Computer, TV and Charts in teaching of Political Science. 10

188-N/2,510/HHH/722

[P.T.O.]

30

SECTION - C

V. Write short notes :

- (a) Importance of teaching Political Science.
- (b) Objectives of teaching Political Science.
- (c) Methods of teaching Political Science.
- (d) Types of Audio-Visual Aids.
- (e) Importance of Professional Growth of a teacher.

(5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ ਭਾਗ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. 'ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਰਸਾਓ। 10
- II. ਤੁਸੀਂ 'ਪਾਠਕ੍ਰਮ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ? ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ-B

- III. ਤੁਸੀਂ 'ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ? ਚੰਗੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- IV. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰੋਤ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਕੰਪਿਊਟਰ, ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ-C

V. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (a) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (b) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (c) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (d) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰੋਤ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਕਿੰਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ?
- (e) ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਗਰੋਥ (ਵਿਵਸਾਇ ਉਨੱਤੀ) ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(5×3=15)

PC-189/N

P-8/2115

TEACHING OF HISTORY – IV & V (xvi)
(Semester-I)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and Section B and the entire Section C. Section A and B will carry 10 marks each. Section C will consist of 5 short answer type questions of 3 marks each.

SECTION – A

- I. Define History. What principles should be kept in mind while framing the curriculum of History ?

OR

- II. How can a History teacher promote international understanding in pupils ? Explain panel discussion.

SECTION – B

- III. What should be the qualities of a good text-book of History ? Explain.

OR

- IV. Define Lesson Plan. Explain different steps of Lesson Plan.

189-N/2,710/HHH/997

[P.T.O.]

SECTION - C

V. Write short notes on the following :

- (a) Relationship of History with Geography.
- (b) Questioning skill of teaching History.
- (c) Different approaches to Curriculum design.
- (d) Use of narration technique for teaching History.
- (e) Objectives of teaching History.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ ਭਾਗ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
 ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਦੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ
 ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬਣਾਉਣ
 ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ?

ਜਾਂ

II. ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ
 ਸਮਝ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਪੈਨਲ ਚਰਚਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ
 ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

III. ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕੀ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ
 ਹਨ ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

IV. ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ
 ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

[P.T.O.]

ਭਾਗ-C

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (a) ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਭੂਗੋਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ।
 - (b) ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛਣ ਦਾ ਹੁਨਰ।
 - (c) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
 - (d) ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵਰਨਣ (Narration) ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।
 - (e) ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
-

Roll No.

37

Total Pages : 3

CC : B 4.1228

195/N

P-8/2115

EXPLORING LIBRARY AND OTHER LEARNING
RESOURCES—VI

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Explain with suitable examples the objectives which a library is supposed to achieve.
2. Define library catalogue. Explain its need and importance.

SECTION—B

3. Define college library. Explain its different functions.
4. What is reference book? Explain its different kinds.

[P. T. O.]

195/N/408/W/14010

SECTION—C

5. Write short notes :

- (a) E-books
- (b) Services of university library
- (c) Role of internet in library
- (d) Book selection sources
- (e) Infrastructure of school library

2015
PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
2. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।

ਭਾਗ—B

3. ਕਾਲਜ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਸੰਦਰਭ ਪੁਸਤਕ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

(39)

ਭਾਗ—C

ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (a) ਈ-ਬੁਕਸ
- (b) ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ
- (c) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦਾ ਰੋਲ
- (d) ਪੁਸਤਕ ਚੋਣ ਦੇ ਸਾਧਨ
- (e) ਸਕੂਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦਾ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ

PC-196/N

P-8/2115

ART IN EDUCATION – VII

(Semester – I)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and Section B carrying 10 marks each. Section C is compulsory consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION – A

- I. Briefly explain the meaning, concept and relevance of art and aesthetics in schools.
- II. Is there any difference in Education in Arts and Arts in Education ? Discuss.

SECTION – B

- III. Indian contemporary Art is Abstract in nature. What are your views on it and Artists attached to it ?
- IV. Indian festivals are full of colours. Name few Indian festivals and discuss one in detail.

196-N/14,010/HHH/1000

[P.T.O.]

42

SECTION - C

V. Write short notes on :

- (a) Handwriting skill.
- (b) Various Art and Craft forms.
- (c) Lohri festival.
- (d) Amrita Shergill.
- (e) Poster making.

43

2015

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ ਭਾਗ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਸੈਕੰਡਰੀ (Secondary) ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੋਹਜ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਮਹਤਵ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ।
- II. ਕੀ ਸ਼ਿਕਸਣ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਅਤੇ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਸਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

- III. ਭਾਰਤੀ ਜਮਾਨੇ (Contemporary) ਦੀ ਕਲਾ ਵਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ?
- IV. ਭਾਰਤੀ ਤਯੋਹਾਰ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਤਯੋਹਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

44

ਭਾਗ-C

V. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ :

- (a) ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਕਲਾ।
 - (b) ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ।
 - (c) ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਯੋਗਾਰ।
 - (d) ਅਮਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿਲ।
 - (e) ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਣਾ।
-

Roll No.10761.....

Total Pages : 3

C : B 4.1228

182/N

P-8/2115

TEACHING OF MATHEMATICS—IV & V

(Opt. ix)

SEMESTER—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Explain the terms Axioms, Postulates, Assumptions and Hypothesis in Mathematics with suitable examples.
2. Discuss the contribution of Bhaskaracharya and Aryabhatta to Mathematics.

SECTION—B

3. Write in detail aims of teaching Mathematics at secondary school level.

182/N/406/W/4510

[P. T. O.]

4. What do you understand by pedagogical analysis?
Write the procedure for continuing pedagogical analysis by taking an example.

SECTION—C

5. Compulsory :

- Write the nature of Mathematics.
- What do you mean by objectives in behavioural terms?
- What is the need of pedagogical analysis for a teacher?
- What are the objectives of teaching Mathematics at elementary schools?
- Write the importance of Mathematics in daily life.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- ਗਣਿਤ ਵਿਚ Axioms, Postulates, Assumptions ਅਤੇ Hypothesis ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ; ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਦਿਓ।

- (47)
2. ਭਾਸਕਰਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਆਰੀਆਭੱਟ ਦੀ ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

3. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
4. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਢੁਕਵੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਕੇ ਅਜੇਹੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਿਧੀ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—C

5. ਲਾਜਮੀ :

- (a) ਗਣਿਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲਿਖੋ।
- (b) ਵਿਹਾਰਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (c) ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਪੀਡੀਗਾਮੀਕਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ?
- (d) ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ?
- (e) ਰੋਜਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ।

Roll No.10723.....

(49)
Total No. of Pages : 3

CC : B 4.1228

PC 186-N

P-8/2115

TEACHING OF ECONOMICS-IV & V (Opt.-xiii)

Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION-A

- I. ✓ Define Economics, its nature and its scope. 3+3+4=10
- II. Write down briefly the various approaches to curriculum design. 10

SECTION-B

- III. What is the importance of text book in Economics ? What qualities are required in good text book of Economics ? 5+5=10
- IV. ✓ Discuss the qualities of an ideal teacher of Economics. What suggestions would you like to give for professional growth of Economics teacher ? 5+5=10

50

SECTION-C

V. Short questions :

- (i) Relationship of Economics with Commerce.
- (ii) Meaning of Curriculum.
- (iii) Trend Analysis in Economics Growth.
- (iv) How will you critically appraise the text book's organization of subject matter ?
- (v) Seminar.

5×3=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਦੇ ਸਾਰੇ 5 ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਰੋਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $3+3+4=10$
- II. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

10

ਭਾਗ-B

- III: ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ?

5+5=10

(51)

IV. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ
ਸੁਝਾਅ ਦਿਓਗੇ ? 5+5=10

ਭਾਗ-C

V. ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(i) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਕਮਰਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ।

(ii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦਾ ਅਰਥ।

(iii) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ।

(iv) ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ-ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ
ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ।

(v) ਸੈਮੀਨਾਰ।

5×3=15